

BIESIADA (364) sb f

-e- (61), -é- (19); -e- *ForCnR* (2), *Mącz* (40), *Strum*, *Oczko*, *ZawJeft* (2), *KochJez*, *KochProp* (2), *KochPij*, *KochAp*, *SarnStat*; -é- *KochZg*, *BiałKat*; -e- : -é- *OrzQuin* (1 : 1), *KochPs* (1 : 1), *KochFr* (5 : 4), *KochPieś* (2 : 2), *PudłFr* (8 : 1); *oba a jasne* (z wyj. *G pl*).

sg *N* *biesiada* (51). ◇ *G* *biesiady* (36). ◇ *D* *biesiedzie* (3) *ForCnR*, *Oczko*, *BielSjem*, *biesiadzie* (1) *Mącz*. ◇ *A* *biesiadę* (46). ◇ *I* *biesiadą* (4). ◇ *L* *biesiedzie* (76). ◇ *V* *biesiada* (1). ◇ *pl N* *biesiady* (34). ◇ *G* *biesiad* (33); -ã- (30), -a- (1) *GrabPospR*, -(a)- (2). ◇ *D* *biesiadam* (2) *RejKup*, *RejZwierc*, *biesiadóm* (1) *Mącz*; -am (1) -(a)m (1). ◇ *A* *biesiady* (33). ◇ *I* *biesiadami* (6). ◇ *L* *biesiadach* (37); -ach (22), -äch (11), -(a)ch (4); -ach *RejPs*, *OrzList*, *Mącz*, *MycPrz*, *ModrzBaz* (4), *StryjKron*, *KochJez*, *KochFr*, *WerGość* (2), *WujNT* (4), *SarnStat*, *GrabowSet*, *CiekPotr*; -äch *BielKom*, *RejWiz* (2), *RejZwierz*, *BibRadz*, *RejZwierc*, *RejPosWstaw*, *Phil*, *PowodPr*; -ach : -äch *BielKron* (1 : 1), *RejPos* (1 : 1). ◇ *V* *biesiady* (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVII w.*

1. *Wystawna uczta, przyjęcie, zabawa, hulanka, zebranie towarzyskie, towarzystwo; convivium Mymer*¹, *Mącz*, *Calag*; *symposium BartBydż*, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *compotatio BartBydż*, *Mącz*, *Cn*; *phiditia (pl)*, *convivium Mącz*, *Cn*; *epulatio, nephalia Calep*, *Cn*; *caena, collatio, comessatio, deliciae, epulum, symbolum, syssytia, voluptas Mącz*; *pocula Calag*; *epularia Calep*; *accubatio epularis, amicorum concoenatio, dominium, polluctus, polluctura, prandium Cn* (347) : *ForCnR Bv*; *Mymer*¹ 40v; *BartBydż* 107, 144; *BielŻyw* 10, 65, 100, 104, 144; *RejPs* 100v; *RejRozpr Gv*, *G4v*, *H3*, *I2*; *dawala thefz tha zophia kurczątha yaycza na byefzyady, kthore zdworzani myewala bo fzyą fnymy barzo fwyaczi LibMal* 1544/92v, 1544/88v, 1546/112, 123; *RejJóz O2v*; *RejRozm* 403; *RejKup c4v*, *g3*, *T*, *ee6*; *KromRozm I Nv*; *BielKom A4v*, *C4*, *C4v*, *E7*, *F*, *F8*; *RejWiz* 17v, 44v, 74v, 93, 94v (31); *Leop Nah* 1/10, 1.*Mach* 8 arg; *OrzList d2*; *RejFig Cc8*; *RejZwierz* 36, 47v, 73, 110, 134v (8); *OrzRozm* 14 [2 r.], *R*, *R2v*; *Lepfza iefz biefiada ledá o źiołku ogrodnym kędy iefz miłóć/ á niżli o karmnym wole kędy iefz nienawifć. BibRadz Prov* 15/17, *Esth* 5/6, *Eccli* 9/11[12], 20[13], *Ier* 16/8; *BielKron* 114, 130v, 323, 334, 410 (6); *KochSat Bv*; *KochZg A3*; *Sellariolus, Sellariola popina, Kárczmá/ mieyfce biefiady á poliedzenia. Mącz* 378d; *Symbolum, Latine collatio, Skład, złożenie/ to yefz złożony obiad/ kołacia álbo Biefiada. Mącz* 436c, 124b, 316a, 343a, 385d, 482a (33); *Prot B4*, *C*, *E2*; *RejAp* 123; *BielSat C4*, *D* [2 r.], *D2v*; *[obyczaj] iż fláchtá zacna/ polerując rozumy fwoie/ wynáyduie ná biefiedzie gry rozumne/ y tych vzywa: w ktorzch fie nierowno wiefzta pociechá/ y pożytek náyduie/ á niżli w kárciech GórnDworz B8v*, *D6v*, *H2*; *K3*, *O2*, *Aa4v* (17); *RejPos* 43, 43v, 200v; *BiałKat* 13v; *Y Noego biefiady iefzcze y dziś dobrze przypłacamy. RejZwierc* 62v, 59v, 74, 83v, 103v, 109 (29); *BielSpr b2v*, 25v; *WujJud* 181v; *BudBib Esth* 9/21, *Eccli* 9/20 [22]; *MycPrz II B3*; *Strum L4v*; *PaprpPan F3*, *Q*; *Lecz zá náłzego wieku ledwie zá biefiadę máią/ gđzieby opilltwem á tańcem wfzytko nie fzumiáło. ModrzBaz* 55, 13, 26v, 50, 52v, 84v (15); *żećiem nigđ tych burkowjch biefiad Pátrząc niechćiał KochOdpr B3v*; *Oczko* 24v; *Calag* 60 a, *KochPs* 15, 205; *pewnie ná nierządzie iefz y biefiady pilnuie. SkarŻyw* 441, 130 [2 r.], 241, 552; *ZapKościer* 34, 52v; *StryjKron* 160; *KochJez A2v*; *Przeto śiádz zá ftół/ móy dobry fáfiedzie/ Boś dawno bywał przy tákiéy biefiedzie/ Gđzie śmiechu wiefcy niż potraw dawáią KochFr* 8, 4, 22, 24, 60, 83 (9); *GórnRozm Hv*, *I*; *WerGość* 215, 229, 257, 266, 270

(13); *BielSen* 16; *BielSjem* 31; *KochPieś* 9, 20, 21; PRzeto nie rad do ciebie ná biésiádę godzę/ Bo téż nie rad ná cudzych nogách do dom chodzę, *PudłFr* 35, 11, 13, 16, 20, 57 (8); *BielRozm* 22, 24 [2 r.], 27; *KochProp* 14 [2 r.]; *Calep* 257a, 560a, 695b, 1040a, 1040b (7); *KochAp* 13; *WujNT Gal* 5/21, 2. *Petr* 2/13; *Iudae* 12; RUłznic áby żaden [...] ná biésiádách wżelákich/ targách/ iármárkách nie vżywał *SarnStat* 500; *GrabPospR* N3, N4v; *KmitaSpit* C6v; *PowodPr* 51, 72, 73, 74 [2 r.]; *SkarKaz* 44b; *CiekPotr* 23, 49; *KlonFlis* E; Więcey fię w domku swoim oná nie otwárlá: Niechciála fię przechadzać y do swoey rodziny/ Nie prágnęła biésiády y żadney gościiny. *ZbylPrzyg* B2v. :

W charakterystycznych połączeniach: biesiada dobra (13), *poczciwa* (8), *towarzyska* (3), *uczciwa* (4), *wdzięczna* (7), *zbytńia* (3).

Przysłowia: A iáki bębennicá táka y byfiádá. RejWiz 99.

Łgarz ná biefiedzie/ Kozieł ná ledzie. *RejZwierc* [238]v.

Bo wiecz bywa dobra radą Rownemu zrownem biefiyadą *RejKup* cc8.

Wyrażenia: iron. »lacedemońska biesiada«: Ale gdy sie przypátrzyfz ná násze Lácedemońkie biefiádj/ iákie opilftwá/ iákie obżárftwá/ iákie wżeteczeńftwá sie miedzy ludźmi rozmnożyły *RejZwierc* 34v.

Zwroty: »czynić biesiady«: Niechcąc fluchác ftárszey rády/ Czynił z głupimi biefiády. BierEz R.

»pomagać biesiady« (2): *GórnDworz* E4; anim pomagála biesiady Krolowi wielkiemu *BudBib Esth* 14/16.

»składać się na biesiadę«: Ani fię z nią flkádáy ná biefiádę/ áby fię fnać nie przychylił k niey vmysł twoy *BudBib Eccli* 9/11 [13].

»sprawować (sprawić) biesiadę, biesiada sprawowana«[szyk zmienny] (7): *BibRadz Iob* 40/25, I 336b *marg*; *Celebrare convivium*, *Spráwować biefiádę/ czćic goście. Mącz* 45d, 279d, 280d; niema być ćierpiano/ żeby biefiády ábo hoynieyfze ábo dłuźfze niżli przyfstoi były fpráwowane. *ModrzBaz* 36, 55.

»biesiady stroić«: żony tefz ich biefiády z nich [ofiar] ftroią/ á nic ftego vbogim áni chorym nie vdzieláią *BudBib Bar* 6/27.

»uży(wa)ć biesiad(y)« [szyk zmienny] (13): *BielKom* E6v, *RejWiz* 44v, 67, 73, 73v; *RejZwierc* 134v; *RejZwierc* 59v, 109, 110v, 144v; *SkarŻyw* 352; Dżiś bądź wefól/ dżiś vżyy biésiády/ O przyfzłym dniu niechay próznęý rády *KochPieś* 24; *PudłFr* 20.

»biesiadę wyrządźić, narządźić, przyrządźić« [szyk zmienny] (4): *Instruere et parare convivium et ornare et apparare convivium*, *Biefiádę wyrządźić/ náprośić gości. Mącz* 501a, 13a, 269b, 436d.

Szeregi: »biesiada i (a, a téż) krotochwila; krotochwila a biesiada« (11:2): *RejWiz* 17, 43, 44v, 66v, 67 (6); *GórnDworz* D6v; *RejZwierc* 60, 109, 114v, 144v; *KochPij* Cv; W tym przykazaniu obrażáią téż iefzcze Bogá biesiady y krotochwile/ ktorych nászá Polká iefť pełna. *PowodPr* 74.

»biesiada i (ani) pijaństwa; pijaństwo, biesiady (kołacyje, muzyka)« (5 : 1): *BibRadz Rom* 13/13; *RejPosWstaw* [21²]v; *CzechRozm* 113; Ná nowym páńftwie udał fię do uftawicznych biefiad y pijańftwá/ fátteczności Xiążęcemu ftanowi należącey namniey nieprzeftzegáiąc *StryjKron* 482; *WujNT Rom* 13/13, 1. *Petr* 4/3.

»uczta i biesiada«: przy vcztach y biefiádách wżelákich *Phil* M.

W przen (1) : A gdy go vźrzał łamego/ Nád księgámi leżácego [*jął mówić*] Iákoż mozełz łam tuta zbyć? On mu rzekł/ nigdy ia nie łam/ Závždy częłtą biešieáde mam *BierEz* P4.

Przen: Bójka, burda; bitwa, walka (6) : Gdy potym ná tę przydziełz gdzie biyá biełiáde. Nie vciekay/ á gdyć łie vciekáć przygodzi/ Nie pátrz ná zad *RejZwierz* 24, *PaprPan* Q2v; *Ruffin* [...] vderzył *Piecinigá* w łtułty brzuch głową/ práwie nád łonem áłz vpadł/ woýłká zobudwu łtron łtały łpokoyne pátrząc ná onę biełiáde/ chłopká máłego z obrzymem *StryjKron* 134; Ieden bił/ drugi bit był: áż krew pomiészálá *Potoki*: bo cáły dzień tá biełiáda trwálá. *ZawJeft* 13.

Wyrażenia: »biesiada krwawa«: Pragnáć áby s pogány miał biełiáde krwáwą. *PaprPan* Cc2v.

»popiwna biesiada«: Co *Filip* obaczywłly tárznał łie ná *Alexándrá* gołem myeczem/ ktoremu też *Alexánder* [...] chcyáł łie bronić/ ale wđdam wnet tę popiwná byełiáde myedzy nimi vyęto. *GliczKsiqz* C.

a. *Uciecha, żart, rozrywka; pośmiewisko, urągowisko (3)* :

Zwroty: »mie(wa)ć biesiadę« [*szyk zmienny*] (2):*LubPs* Q; bo *Krół I. M.* o włzytkim wiedzieć mułiał/ y miał niemálą biełiáde/ dworuiáć s tych ktorzy łie o ten żárt gniewáli. *GórnDworz* S6.

»biesiady stroić«: Będá łobie powiádać/ z nas biełiády łtroić/ Y to w dworłstwo obrácać *BielSjem* 9.

2. *Rozmowa, pogawędka; dysputa (17)* : *BierEz* C3v, D; *RejKup* h4v; *BielKom* F3v; *RejWiz* 67; Nie bywałem ná żadnéy w *Wárlzáwie* biełiedzie/ gdzieby ony [*Dyjalogi*] włpomináne nie były *OrzQuin* D4v, B3; podobno włzytko będę kładł opák/ á táká rzeczą poprawdzie/ moze biełiáda być/ bo przeciwo mey powiełci/ łatwie káždy naydzie czo mowić *GórnDworz* C8; *RejZwierc* 91; *ZawJeft* 27.

Zwrot: »biesiadę miewać« (2): gdybych iá stobá częłto biełiáde miewál/ łnádźbych takichze obyczáiow łie vciebie nauczył *Rzeczy* będące przemyłlácz *ForCnR* C3v; *RejZwierc* 24.

Szereg: »rozmowy i (a)łbo biesiady; biesiady i (albo) rozmowy« (4:2): Ony wđzyęczne rozmowy y ony byełiády/ S ktorzy łie y rozumy zámnażáią rády. *RejWiz* 66; *TRełiáł* łie też iákie biełiády álbo rozmowy z miłym prziiacielem/ iuż od niego nic płonego/ nicz omyłnego nie vłłiłyłz. *RejZwierc* 90v, B, 24, 90v, 91.

Synonimy: **1.** *bankiet, czczenie, czestowanie, cześć, gołcina, kołacyja, krotofila, schadzka, uczta, wesele, zeszcie*; **a.** *dworstwo*; **2.** *rozmowa*.

Cf **BIESIADOWANIE**

ZZie